

7. Огієнко І.І. (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / Упоряд. М.С. Тимошик. — К.: Либідь, 1995. — 296 с.
8. Огієнко І. Складня української мови. — Жовква, 1935. — Ч. I. — 196 с.
9. Огієнко І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. — К.: Видавництво книгарні Є. Череповського, 1918. — 272 с.
10. Приказки, прислів'я і таке інше / Уклад М. Номис. — К., 1993. — 768 с.
11. Свидницький А.П. Люборацькі. — К.: Дніпро, 1984. — 297 с.
12. Сердюкова Т.І. Локативні та темпоральні синтаксеми в українських східно-слобожанських говірках: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. — Запоріжжя, 2002. — 20 с.
13. Сердюкова Т.І. Локативні та темпоральні синтаксеми в українських східно-слобожанських говірках: Дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / НАН України. Інститут української мови. — К., 2002. — 197 с.
14. Танцюра Г. Весілля в селі Зятківцях. — К., 1998. — 404 с.
15. Труды этнографическо-статистической экспедиции въ западно-русской край, снаряженной императорскимъ русскимъ географическимъ обществомъ. Юго-западный отдѣлъ / Матеріали изслѣдованія, собранные д. чл. П.П. Чубинскимъ. — С.-Петербургъ, 1872. — Т. 3. — 488 с.
16. Юсікова О.В. Из спостережень над синтаксисом // Говірки Чорнобильської зони: Системний опис / П.Ю. Гриценко, Г.В. Воронич, Л.І. Дорошенко та ін. — К.: Довіра, 1999. — С. 66-108.

In this article we characterise the functioning of word combinations with meaning of direct (exact) time, with meaning of previous time, with meaning of past time on the material of dialects of the Western Podillia.

Key words and word-combinations: temporal word combinations, dialects of the Western Podillia, words with meaning of direct (exact) time, words with meaning of previous time, words with meaning of past time, gramatical model.

Отримано: 3.09.2009 р.

УДК 011(477)(092):371

Т. Ф. Москвіна

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПОГЛЯДИ ІВАНА ОГІЄНКА ТА ЙОГО СПОДВИЖНИКІВ ЩОДО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

У статті розкриваються погляди Івана Огієнка, Михайла Грушевського, Софії Русової та Григорія Ващенка щодо розвитку національної школи, які актуальні і в наш час — час відродження незалежної України.

Ключові слова і словосполучення: національна система освіти, незалежність, Україна

Боротьба українського народу за відродження національної школи велася протягом ХІХ та початку ХХ століття і увінчалася успіхом восени 1917 року. Почалася розбудова національної системи освіти.

Великий внесок у цю благородну справу зробив Іван Огієнко — видатний вчений, педагог, державний, громадський і культурний діяч, який одним з перших відстоював ідею національної школи.

Міністерством освіти і мистецтва, яке очолював І. Огієнко, були проведені аналіз та узагальнення стану освіти в Україні. Проекти міністерства та уряду УНР щодо розбудови нової школи склали по суті концепцію національної освіти, в основу якої було покладено провідні принципи: громадсько-державний характер освіти; рівні права усіх громадян на здобуття загальної освіти, навчання рідною мовою; різнотипність і диференціація навчальних закладів; демократизація усіх сторін шкільного життя; використання найдоцільніших варіантів навчальних планів і програм з урахуванням інтересів і можливостей учнів і батьків; найвищим органом управління навчального закладу є шкільна рада, яка обирається на демократичних засадах; пріоритетний характер фінансування та морального забезпечення школи за рахунок фондів освіти; повна фінансово-господарська самостійність школи і народний характер освітньо-виховної діяльності школи.

Найбільш суттєвими в системі педагогічних поглядів І. Огієнка є такі:

- навчання і виховання підрастаючого покоління України як держави мусить здійснюватися українською (державною) мовою;
- система навчально-виховних закладів має будуватися на засадах національної школи і педагогіки;
- навчання та освіта для дітей усіх верств населення повинні бути доступними незалежно від соціального, майнового, расового чи віросповідального походження та ін. [3, с. 305-309].

Отже, погляди І. Огієнка були прогресивними в період розбудови національної школи за часів УНР і стали основоположними, фундаторськими. І сьогодні його праця щодо націоналізації школи є актуальною і може слугувати для наслідування.

Поряд з Іваном Огієнком можна поставити ім'я Михайла Грушевського, який був невідомим борцем за відродження української школи і педагогіки. Його творчий доробок був спрямований на розбудову Української держави, слугував патріотичному вихованню молоді.

Педагогічні погляди Михайла Грушевського сформувалися в період національних і соціальних революційних перетворень, особливо вони укріпилися під час існування Української Народної Республіки. Концептуальні положення його поглядів такі:

- школа і освіта повинні базуватися на засадах традицій національної культури;
- рідна мова в них є обов'язковою;
- національна свідомість має домінувати у вихованні моральності;
- школа, освіта і педагогічна наука в суверенній і незалежній державі мають бути незалежними від будь-якого чужинського впливу;
- треба дотримуватись творчого засвоєння кращого досвіду вчительських, науково-дослідних та інших об'єднань.

Виняткову роль М. Грушевський надавав народній школі в духовному житті народу. Він робить висновок, що намагання Речі Посполитої, Росії, Австро-Угорщини та Оттоманської імперії приборкати Україну починалися з заборон української школи, мови, писемності, культури, бо тільки так можна підкорити український народ.

Головною умовою існування національної школи М. Грушевський вважав навчання рідною мовою. На думку вченого, без навчання український народ не вийде з темноти, убозтва і поневір'яння. Цього можна досягти тільки в умовах незалежної України, її відродження, подальшого розквіту національної школи. Він вважав, що зміст освіти і виховання мають віддзеркалювати національні особливості українського народу. Він повинен бути спрямований на формування в учнів народного світогляду, національної свідомості, характеру, способу мислення, діяльності, народної моралі тощо [3, с. 313].

М. Грушевський запевняв, що національно-духовне, інтелектуальне відродження українського народу можливе за умови, коли школа буде діяти на засадах демократизації, гуманізації, пріоритетності загальнолюдських і національних цінностей.

Таким чином, активна діяльність М. Грушевського на шляху відродження національної школи, педагогіки, культури і державності України мали величезний вплив на формування, розвиток, становлення і зміцнення системи освіти в УНР, наукових установ і науки.

У процесі розбудови національної системи освіти і виховання яскраво виявила себе Софія Русова. Все своє життя вона присвятила пошукам шляхів створення і розбудови української національної школи.

С. Русова є автором оригінальної концепції національної системи освіти і виховання. Ця концепція має надзвичайну актуальність для розбудови незалежної Української держави. Нею керуються держава і суспільство у розв'язанні сучасних проблем удосконалення діяльності системи національної освіти і виховання в Україні.

У статті «Національна школа» С. Русова висловлює думку, що школа є великим фактором для остаточного формування нації [5, с. 83]. Вона стверджувала, що метою української національної школи є виховання українськими засобами розумної, працюючої дитини, не відірваної від свого народу, а, навпаки, — пов'язаної з ним пошаною до всього свого, знаннями того, серед чого вона зростає [3, с. 320].

Вона вважала, що «як тільки народ усвідомить жах втрати свого національного «я», — він уже не відмовиться від будь-яких способів, лише б йому зберегти свою мову як найвірніший шлях, яким він тільки й може вийти із мороку до світла, зможе прилучитись до світової культури» [4, с. 44].

Тому головним засобом, яким керується національна школа, є мова. Вона є найголовнішим засобом для розвитку розуму, є засобом утворення думки. Мова має бути ясною, простою, красивою.

Велике значення в національній школі, на думку С. Русової, має вивчення літератури, в якій є посилання з народних казок, колискових, пісень, загадок, прислів'їв. В національній школі необхідно використовувати як народну літературу, так і твори найкращих письменників. Джерелами для навчання служать: народна поезія й найкращі літературні твори.

Поряд з мовою велика увага в національній школі має приділятися вивченню історії і релігії, вважала С. Русова, бо вони розвива-

ють національну свідомість, виявом якого є національне мистецтво. Воно має велике значення для естетичного виховання дітей.

Як заповіт звучить звернення С. Русової до сучасного покоління: «...Народ, що не має своєї школи, попасає задніх, йому замкнено двері до пишного розвитку своїх культурних сил, він засуджений на пригноблене становище, на постійне вживання чужого хліба; живе він не по своїй живій думці, а чужим розумом. Такому народові, який не має своєї школи й не дбає про неї, призначені економічні злидні й культурна смерть. Ось через що сучасним гаслом усякого відомого українця мусить бути завданням: рідна школа на Україні!» [3, с. 323]. Отже, настанови С. Русової мають велике значення, і вони актуальні і в наш час.

Один із талановитих національних педагогів професор Григорій Ващенко був засновником української виховно-освітньої системи, хоча значну частину свого життя провів у еміграції. В історії української педагогіки Г. Ващенко посідає важливе місце. Його перу належать праці «Виховний ідеал», «Система навчання», «Засади естетичного виховання», «Тіловиховання як виховання волі і характеру» та ін. Він вважається творцем повного курсу української національної педагогіки.

Критикуючи стан освіти в СРСР, Г. Ващенко в основу системи освіти і самостійності України ставить подолання тоталітарного характеру існуючої системи. Він писав: «До того ж у виховній системі України були відсутні національні моменти, що призводило до денаціоналізації, а при тому робився наголос на вихованні інтернаціоналізму в його російському розумінні. Нарешті, освіта в УСРС була позбавлена елементів гуманістичних наук і зводилася до технічно-професійного характеру, про що дбали школи соціального виховання і професійного спрямування» [2].

Г. Ващенко характеризує основні риси більшовицького та націонал-соціалістичного ідеалів виховання і протиставляє їм український ідеал, який ґрунтується на двох головних принципах: виховання людини на засадах християнської моралі та на здобутках духовності українського народу. Виховний ідеал «відбивається і в звичаях народу, і в його пісні, і в творах письменників. Він твориться віками і по традиції переходить від старших поколінь до молодших, що його доповнюють і удосконалюють. Такий традиційний виховний ідеал поряд з іншими народами має і народ український» [1, с. 101].

Своє післяслово до підручника «Виховний ідеал» професор Г. Ващенко завершує словами: «Плекаючи свої кращі національні традиції, борючись за свою самостійну державу, українська молодь разом з тим мусить не тільки плекати загальнолюдські ідеали, а й активно боротись за них.... Віримо, що ця боротьба закінчиться перемогою Правди і Добра» [1, с. 190].

Таким чином, сучасна педагогічна громадськість повинна базуватись на заповідях І. Огієнка, М. Грушевського, С. Русової, Г. Ващенко. Треба вивчати їх творчий спадок, треба прагнути втілити в практику розбудови національної школи незалежної держави найсуттєвіше з того, що нині допомагає зводити національну систему виховання та освіти української молоді.

Список використаних джерел:

1. Ващенко Григорій. Виховний ідеал. — Полтава: Ред газети «Полтавський вісник», 1994. — 191 с.
2. Коваль О. Григорій Ващенко — творець української виховно-освітньої системи // Рідна школа. — 1993. — № 3. — С. 3-4.
3. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української школи і педагогіки: Навчальний посібник / За ред. О.О. Любара. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. — 450 с.
4. Русова Софія. Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. / За ред. Є.І. Коваленко. — К.: Либідь, 1997. — Кн. 1. — 272 с.
5. Русова Софія. Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. / За ред. Є.І. Коваленко. — К.: Либідь, 1997. — Кн. 2. — 320 с.

The article disclosed the views of I. Ohienko, M. Hrushevskoho, S. Rusova and G. Vashchenko on the development of national schools, which are actuality today, during revival of the independence of Ukraine.

Key words and word-combinations: national system of education, independence, Ukraine

Отримано: 28.05.2009 р.

УДК 821.162.1-3.09

І. Набитович

*Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Інститут Марії Кюрі-Склодовської (м. Люблін)*

САКРАЛІЗАЦІЯ МАТЕРІАЛЬНО-ПРЕДМЕТНОГО ПРОСТОРУ В СУЧАСНІЙ ПОСТМОДЕРНІЙ ЛІТЕРАТУРІ (НА ПРИКЛАДІ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ ЮЛІЇ НАВАРРО)

Романи Юлії Наварро «La Hermandad de la Sábana Santa» («Братство Плащаниці», 2004) та «La Biblia de Barro» («Глиняна Біблія», 2005) представляють один із можливих варіантів постмодерного підходу до світу сакрального — але не з погляду людини нерелігійної, а *homo religiosus*, людини як з далекого минулого й, також, людини сучасного світу, для кожної з яких релігійне світобачення залишається актуальною життєвою поставою у здесакралізованому світі.

Ключові слова і словосполучення: категорія *sacrum*, світ *profanum*, *homo religiosus*, наративний простір, ідея єдиного Бога.

Одним із стратегічних напрямів дослідження морфології сакрального, як іманентної структури людського буття, є вивчення раціональних виявів цієї категорії. Сакралізований матеріально-предметний простір стає одним із найважливіших засобів вираження раціональної складової *sacrum*, який, однак, безпосередньо стимулює та інспірує й ірраціональні вияви цієї категорії в антропологічній перспективі. «Означення» речі — це перетворення її в елемент іншого локусу. Знак речі — це окреслення речево-матеріального як ідеально-духового: слово, пише Владімір Топоров, «відсилає до речі, яка лежить *під ним*, вихоп-